گفتوگۆ لەگەڵ: سمکۆ محەممەد لەمەڕ ئەحلام مەنسوور… سازدانی: سۆران محەممەدسوورە

“نەوەی ئێستا نەوەی ئایفۆن، کۆوانتەر، ماڵ و ماشێنی بەرز و زێڕن، نەك نەوەی دەقێکی باڵا و خاوەن کەسایەتیی.”

• لەمێژووی نووسینی ژنان، ستاندنەوە و گەڕاندنەوەی ئەو زمانە پاوانکراوە، لەلایەن پیاوانەوە، لە ئەورووپا، کارێکی هەوەنتە و زوو مەیسەربوو نەبووە، تەنانەت تا هەنووکەش ڕەهەندی ڕەخنەی فێمێنیستیی، ئەم باسە دەخاتە ژێر لێکۆڵینەوەی وردی: دەروونناسیی، کۆمەڵناسیی و فەلسەفییەوە. ئەمە لەگەڵ ئەم هەموو گەرموگوڕییەی ژنانی ئەورووپیی، هەر لە وۆلف، دی بۆڤوار، سیکسۆس و ئێلیگاری… کەچی هەنگاوی ئەحلام مەنسوور لە کوردستان، ئاوئاهەنگ نەبوو لەگەڵ کۆمەڵێك لە دەستەخوشکانی، چونکە ئەمەش ڕێژە نەبوو و تاکتاکیش نەدەبینرا. واتە مەنسوور لە بڕنازییدا بوو، بە ڕێگەیەکەوە بوو کەسی بەسەرەوە نەبوو، ڕێگەیەك، کە سەرەتا و کۆتاییەکەی تێکشکاندنی بەها و ڕەخنەگرتنبووە. تۆ چۆن مەنسوورت ناسیی، چۆن لە مەنسوورت ڕوانیووە و چ نهێنییەکت لەلایە بیڵێیت؟

کێشە وململانێی نێوان نووسین و زمان، وەك کەرەستەیەکی سەرزارەکیی بۆ تەعبیرکردن لە شتەکان، گێڕانەوە و بەرگریکردن لە تاك و کۆمەڵگە، کێشەیەکی ئەزەلیی بووە و لەگەڵ سەیروورەی مێژوودا لایەنێك بووە لە ژیان، بەڵام ڕەخنە و ناڕەزایەتیش لەو ژیانە سەپێنراوە، بەشێکی دیکە بووە لە سەلماندنی خود، بەتایبەتی ئەو خودانەی، کە پێش ڕووداو کەوتوون، یان ئەو کارەکتەرانەی لە خەڵکی عەوام زیاتر دەرکیان بە پێشهاتەکان کردووە، ئەوەی، مێژووی نوێ بەمان دەگێڕێتەوە، ئەو ئەدەبە نییە، کە لە ڕێگەی خەیاڵ و فەنتازیاوە گریمانەی پێشهاتەکانی ژیان دەکات، بە پێچەوانەوە ئەدەبی مۆدێرن وێنە، چیرۆك و پاڵەوانەکانی نەناسراون، ئەحلام، وەك کارەکتەرێك، چونکە خۆی شەفاف و ناسراو بوو، هەروەها نەترسانە کۆمەڵگەی بەجێهێشتبوو، ئاوهاش پاڵەوانی چیرۆکەکانی ناسراو بوون، زۆر فشاری بۆ نەبردوون و زیندانیی نەکردوون، بەپێچەوانەوە دەستواڵای کردوون، ئاخر هەندێك ڕۆمانووس هەن بە ئەنقەست گوایە گرێی دەروونیی لەلای خوێنەر درووست دەکەن، پاڵەوانەکانیان لەنێو ڕۆمانەکانیاندا زیندان و کۆیلە دەکەن، کە ئەمە لایەنێکی نەگەتیقی هەیە بۆ خوێنەرێك، کە لەسەر ڕۆمان، یان دەق بنووسێ، بۆیە ئەو

گەرەكی بوو، كە نووسینەوەی مێژوو بە چیرۆكی واقیعیی و پاڵەوانی واقیعیی بسەلمێنێت. ئەو، ژنێك نەبوو لەو ڕیزبەندیەی ژنان وەستابێت، تاكو زمان پاوان بكرێت، بە پێچەوانەی هەموو ئەو كەسانەی تێیگەیشتووبوون گوایە فكری فێمێنیستیی لە مێشكدا بووە، بڕواناكەم ژنانی ناسراو و ناوداری ڕۆژاواییش لەنێو ئەدەبدا بەو فكرە كاریان كردبێت، لە نێو فارسدا فەروخی فروخزاد و لەنێو عەربیشدا نەوال سەعداوی و فاتیمە مەرنیسی ... خاوەنی ئەو گوتارە نەبوون، كەوابوو ئەوان لەگەڵ تێكشكاندنی بەهای شتەكان نەبوون، بەڵكو لەگەڵ دەق شكاندنی كولتووریی و نەریتخوازیی بوون، ناسینی من بە ئەحلام، دنیایەكی زۆر تایبەت بوو، لەوەوە، كە ئاشنایەتیم بە نووسینەكانی كرد، كە ئەوكات هەرزەكار بووم، تاگەیشتە ئەوەی من پێگەیشتم و ئەو پیر بوو، بەڵام هەمان ڕیتم و ستایلی ئەدەبیی هەبوو، بەڵام خەسڵەتی هەمان خەسڵەتی جارانی یاخیبوون بوو، بۆیە من نەمتوانی دوور بكەومەوە لێی، وەك هاوڕێ و كەسێكی نزیكی و كوڕی، كەوابوو ناسینی من تا ئەو جێگەیەی، كە نهێنی ژیانی بەشێكی لەلای من دەدركاند، وەك خۆبەتاڵكردنەوە لەو شتانەی بە نووسین ناگوترێ، بەڵام لێرەدا بەكەڵكی خوێنەر نایات تاكو لەو پنتەوە ئاشنایی هەبێت ئەوانە بگێڕمەوە، ئەمە بۆ زەمەن و نووسینەوەی یادەوەریی خۆم بەكار دەهێنم، چونكە ناكرێ ئەحلام، وەك كارتێك بۆ خۆدەرخستن و بازرگانیی لە ئەدەبدا بەكاربهێنین، ئەو چ لە ڕێگەی نووسین و چ لە ڕێگەی یادەوەریەكانی خۆیەوە شوێنێك هەیە، وەك محەتە بۆ ناسین و ئاشنایەتیی بۆ خوێنەر.

• ئەحلام مەنسوور لەنێو ئەدەبیاتێكی نێرینەدا دەردەكەوێت، بە زمانێكی ژنانە دەنووسێت، خۆی دەنووسێتەوە و ڕەخنە دەگرێت. لەم ڕووانگەیەوە دەكرێت باس لە سەرەتاكانی دەستبردن بۆ نووسین لەلای ئەحلام مەنسوور بكەیت؟

• ئەحلام مەنسوور، ڕەخنەی خۆی ئاڕاستەی ئەو كەسانە دەكات، كە "مێن و دەڵێت: "دەیانەوێ بە پیاوان یەكسان بن، نازانن كە پیاوانیش سەرشێتن" (گرەوی چاوەكانی ئەم، 2008، ل 71). تۆ ئەمە دەبەستیتەوە بە ناپێوەستیی ژن بە پیاوەوە لەلای ئەحلام مەنسوور، یان مەنسوور باوەڕی بە یەكسانیی ژن و پاو نەبوو، كە بەشێوەیەكی زەق ڕەخنەی لە جیاكاریی و ڕێگەی پیاو گرتووە، یانیش لە ئاقاریی مرۆڤدۆستیی خولاوەتەوە، یانیش هەمیشە بەوهیم و خەیاڵی كەسایەتییەكی داهێنەریی لووتبەرزی ئاقانگاردیست، مەنسووری ئاڕاستە كردووەڕ؟
هەر لەم سۆنگەیەوە، تۆ وەك پیاوێك، (كە نزیكیش بوویت لە ئەحلام مەنسوور) دەربارەی ئەم قسەیەی، چیت هەیە بۆ گوتن؟

سەبارەت بە پرسیاری ئەوەی، کە ئەحلام لەنێو خوێنەرانی نێرینەدا زیاتر دەردەکەوێ، بە پێچەوانەوە دەیبینم، چونکە ئەوە نووسەری مێیینە نییە، کە لەنێو ئەدەبی نێرینەدا دەردەکەوێ و بە پێچەوانەوە لەنێو مێیینە دەرناکەوێ، چونکە ئەدەب و کایەکانی دیکە، کە سەرجەمیان چالاکیی دەرەوەی چالاکییە ئاساییەکانی ڕۆژانەی ژیانی ئینسانن، گوتارەکەی بەدەست نێرینەوە بووە و هەر ئەوان ئاڕاستەیان کردووە، لەحاڵێکدا ئەم تێگەیشتنەش، کە ناوی نراوە خودنووسینەوە، لە زۆربەی تێکستەکاندا دیار نییە و ئیددیعای ئەوەی بەکراوە، ئەمە بەنیسبەت ئەدەبێك، کە ناوی ژنانی لێنراوە وێرانترە، چونکە خودنووسینەوە ئەو تێگەیشتنەی لەلای ژنان دروستکردووە، کە لەجیاتی خودیەتی خۆی، جەستەی خۆی نووسیوەتەوە، وەك کاڵایێك و ڕیسککردن لەو سانسۆرەی، کە ڕێگە لە بەکاڵابوونی دەگرێت لە ئاستی فەرهەنگیی و کۆمەڵایەتیی، چونکە پیاو بەو شێوەیە تەماشای ئەو جۆرە خود نووسینەوەیە دەکات، بەوپێیەی، کە کەدی ئەو نووسینانە لەوەوە ئاشکرا دەبێت، کاتێك واتای ئەو نووسینەوانە دەبێتە مایەی ڕاکێشانی خوێنەر لە ڕێگەی جەستەوە.

“مارەیی و زۆر قبوڵکردن، وەك پاداشتی سێکسیی لەلای ژنان و بە ئیفتیخارەوە، یەکێك لە ماناکانی بە کاڵاکردنی ژنە”

ڕوونتر بڵێم ئەو نووسینانەی، کە بەزمانێك ئاڕاستەی پیاوکراوە و لە وێنەی سێکسیی بەولاوە هیچی تر نیین، بۆیەش جگە لەپیاوان لە دنیای ئەدەبدا، ژن نییە بەدەقی ژنێکی دیکە سەرسام بێت و خوێندنەوە بە دەقەکە بکات، ئەمە جگە لەوەی، کە تەنیا پیاو لە ئەدەبی کوردییدا خوێنەری دەقە بەمانا تیۆرییەکەی، ئەم فەزایەش کارێکی وەهای کردووە، کە دەقی کوردیی چ شیعر، چ ڕۆمان، چ چیرۆك و … مانایەکی نوێمان پێنەبەخشێ، یان لانیکەم نەتوانێ ڕیسك بکات و دوور بکەوێتەوە لەدەقی بیانی، ئەمە سەروکارمان لێرەدا لەگەڵ ئاڕاستەی دووهەمی ژنیەتیی هەیە و بە دەستبەسەرداگرتنی ناسینی هێیەکانی هەقیقەت، پیاو دەبێ ژن بێت، دیۆنیزمی نیتشە هەم ژنە و هەم پیاوە، بوونەوەرێکی دووڕەگەزییە، کە بەر لە پەیدابوونی بەرانبەریەتیی، دووانیی ژن و پیاو هەبووە، هەموو ئەو ئەدەبەی، کە کورد، فارس، عەرەب و پێشتریش ڕۆژاواییەکان هەیان بووە، کارەکتەرە سەرەکییەکەی مێیینە بووە، چونکە گوتاری تەواوی کایەکانی ژیان بەتایبەتی ئەدەب، بەدەست پیاوانەوە بووە، بۆیە پێداهەڵدان و کارەکتەری سەرەکیی ژن بووە، ئەوەتا شکسپیر لە ڕۆمیۆ و جولێت، عشتار لە هەزار و یەك شەوە، کورد و فارس لە خورشید و خاوەر، شیرین و فەرهاد و … ئەحلام بە پێچەوانەی هەموو ئەو ژنانەی، کە گوایە ژنانە دەڕواننە کێشەی ژن و یەکسانیی، بڕوای وابوو

یەکسانیی ژن و پیاو بریتییە لەوەی، کە ژنان ئاگاداری دۆخی دەروونیی پیاوانەی خۆیان بن، کە بەشێکە لە جەوهەری دیوی ناوەوەی ژن، هەروەها پیاوانیش بەو شێوەیە ئاگاداری دۆخی ژنانەی ناوەوەی خۆیان بن، کە لایەنێکی دەروونییە، ئەمە لە ڤێرجینیا وۆڵف فێربوو بوو، ژنان بەو پێیەی، کە جێگەی سەرنجی پیاوانن، هەمیشە ئەدەبەکەشیان ڕۆڵی نووسەرێکی پیاوانەی پێدراوە و ئەو مەرجانەشی بەسەردا فەڕزکراوە، لەکاتێکدا، ئەگەر ژنان وەك پیاوان بیبیان نووسیبایە و خەسڵەتییان وەك پیاوان بوایە، مەزنیەتیی ژن و جیاوازییەکانیان لەکوێدا دەردەکەوت لەگەڵ پیاودا، بۆیە ئەو هەڵاتن لە شوناسی ژنیەتیی لەلای، وەك هەڵاتن لە ئینسانییەت وابوو.

بۆیە ئەم تێڕوانینە جیاوازیی هەبوو، چونکە ئەو زووتر گەیشتبوو بەو پێشکەوتنەی ڕۆژاوا. ئەگەرچی بزووتنەوەی فێمێنیستیی بەقینێکی زۆرەوە سەرهەڵدەدات، تاکو مەسەلەی یەکسانیخوازیی پیاو و ژن لەدوای سەتەی 20 دەبێ بە ستایلی ژیان، لەنێو ئەدەبی ڕۆژهەڵاتیی، عەرەبی و فارسیش بەو شێوەیە بووە، ئەحلامیش، کە سەرەتا چیرۆکی “پردە”ی نووسی و دەنگیدایەوە و گرێیەکی دەروونیی بۆ خوێنەر لەنێو نێرینە و مێیینەشدا درووست کرد، چونکە کارەکتەری پاڵەوانەکەی ژنێکی یاخی بوو لە ئەخلاقی سەپێنراوی کۆمەڵگە، پاڵەوانێکی یاخی بوو بارگاویی بە سێکس، حەبکەی چیرۆکەکەش بابەتێکی سێکسییە، بۆیە پیاو دەیخوێننەوە و سەرسام دەبن پێی، بەو پێیەی، کە کێشەی ژن، کێشەی کۆمەڵگەیە. بابەتێکی هەمیشە زیندوو بووە و تائێستاش زیندووە، نووسینەوەی چەپاندنی سێکسیی لە گوتاری پیاوانەدا جێگەی کراوەتەوە، بەڵام ئەحلام ئەمەی نەکردووە بە ئەوەی بناسرێت، یان لە ڕێگەی ئەم جۆرە بابەتەوە ببێتە کارەکتەرێکی چالاك، بەڵکو زیاتر لەوانی دیکەی مێیینە ڕیسکی کردووە، بۆیە بەمشێوەیە دەستی بۆ ئەدەب بردووە، تاکو گوتاری پیاوانە هەڵبسەنگێنێ و دواتر لە ڕێگەی سێکسەوە دەق بشکێنێ، کە یەکێکە لە پیرۆزییەکانی کۆمەڵگە. تا ئەوکات ژنێکی وەها دەرنەکەوتبوو بەو ستایلە کار بکات، ڕەخنەگرتنەکەشی هەر لە گوتاری پیاوانەیە، کە مامەڵەی خراپ، ناشایستە و نامەدەنیانە لەگەڵ ژن دەکەن، کە ئەمە بەرهەمی گوتاری ئایینیی و کولتووری داخراوی کۆمەڵگەی عەرەبیی بوو بۆ کورد مابووەوە.

مەسەلەی سەرشۆڕیی پیاوان، کە دوو مانا و دوو ڕەهەندی هەیە، یەکێکیان ئەوەیە؛ کە پیاو بەو مێژووە ستاندالەی ڕابردوو ژیانی هێناوە و یەك ستایلی دەقگرتووی ژیانی بینیووە، بۆیە سەرشۆڕیی بۆ پیاوە باڵاکان، ئاغا، سەرۆك و پیاوی ئایینیی وەك شێخ و مەلا و… بۆ ماوەیەکی کۆنی کولتووری عەرەبییە، ئەمە پلەبەندیی ژیان بووە، کە

شتێك نەبووە بە ناوی یەكسانیی.
ڕەهەندێكەی دیكە مەسەلەی چەپاندنی سێكسیی بووە، كە پیاو هەمیشە وەك ئەحلام دەڵێ: سەرشۆڕەی ویستێكی غەریزیی بووە، كە ژن تاكە هۆكاری دامركاندنەوەی ئەو غەریزەیە بووە و لەهەمانكاتیشدا مەترسیی و قەدەغە ئەخلاقییەكە بووە، جیاكاریی نێر و مێ تا ئێستاش بەو فەزا بەناو كراوەییەی هەیە و بەو هەموو یاسایەوە، كە لەخزمەت ژنانە، بەو هەموو خۆ بچووككردنەوەییەی پیاو لە بەرانبەر سێكس و دواتر كردنی ژن و سێكس بە پێویستیی بازاڕی، هەروەك لەلای چاوبرسیی و مەبازەكان هەستی پێدەكرێت، تەنانەت لە بەیەكگەیشتنی كوڕ و كچیش بەحەڵاڵیی هەمان مانای وەرگرتووە، مارەیی و زۆرە قبوڵكردن، وەك پاداشتی سێكسیی لەلای ژنان و بە ئیفتیخارەوە، یەكێك لە ماناكانی بە كاڵاكردنی ژنە، كەوابوو چارەسەری ئەو جیاكارییە بۆ منیش هیچ یەكسانیخوازیی چارەسەری ئیشكالیاتی باری كۆمەڵایەتیی و فەرهەنگیی كۆمەڵگەی دواكەوتوو ناكات. ئەحلامیش خاوەنی هەمان تێڕوانین بوو بۆ ژیان و سێكس، كە خەڵك بەو چاوە تەماشای دەكرد، ئەگەر مافی هاوڵاتیی بەبێ لەبەرچاوگرتنی ڕەگەز نەبێتە ستایلی ژیان، ئەم تێڕوانینە تا ئەبەد بەردەوام دەبێت و گرێی دەروونییەكەش ناكرێتەوە، بەڵام ئەگەر وای دابنێین. كە ئەحلام بەهیمیی و خەیاڵیی بووە، نەخێر كەسێكی زۆر واقیعیی بوو. تا ڕادەی بڕوابوون بە نووسینەوەی چیرۆكی ژیان. وەك خۆی و هەندێكجاریش نائاگاییانە دەبوو بە كەسێكی ئیدیالیستیی، تەنانەت لەگەڵ عەتا محەمەدی چیرۆكنووس هەمیشە ئەو كێشەیەیان هەبوو، كە ئەحلام بە ستایلی كلاسیكیی دەینووسی و بڕوای بە واقیعیبوون هەبوو، نەك دروستكردنی خەیاڵ، پاڵەوانی وەهمی و پشتبەستن بە نەریتی نوێخوازیی.

• ئایە دووانەی داهێنەر لە نووسین و كەسیەتیی دایە؟ مەبەستمان: نووسین و كەسایەتیی دەبێ لەگەڵ یەك سەودایی بكەن؟ ئایە بۆ نووسەری داهێنەر، یان نووسەرێك گەرەكی بێت داهێنان پێشكەش بكات، كەسایەتیی بۆی گرینگە؟

• نووسینی ڕۆمان و دواجار ئەزموون بەتایبەتیی، ئەوە دەگەیەنێت، كە ئەحلام، بەپەرۆشەوە سەیری ئایندەی كوردستانی دەكرد، چونكە بەبێ ڕۆمان هاتنەكایەی ئازادیی و خەونی تاك، ئەستەمە. هەڵبەتە قسەی ژنایەتیی (فێمێنیزم) و ژنیەتیی ئەحلام، لە ئەزموونەكانیدا تەنێ لەسەر ئەو خاڵانە دەورناكەنەوە وەك ماف، خوێندن، زمانی ژنانە و ئازادیی ژنی كورد، بەڵكو خواستێكی گەورەتر لە نووسینەوەی ئەزموون

بەتایبەت لە "گرەوی چاوەکانی ئەم" پەنهانە، کە زۆربەی جار سنووری دەکەوێتە ئەودیوی ژنایەتییەوە، ئەمەش بە پێچەوانە لەگەڵ نووسینی چیرۆك و ڕۆمانەکانیەتی□. دەکرێت بە کورتی باس لەم خواستەی ئەحلام مەنسوور بکەیت؟

سەبارەت بە تێگەی داهێنان و خودی نوسەری داهێنەر، ئەگەرچی من بۆچوونی تایبەتی خۆم هەیە و لەشوێنی تر قسەی جددی و مێتۆدیم لەسەر کردووە و بڵاودەبێتەوە، بەڵام من نەمزانیوە، ئەحلام وەك تەکنیکی کاری نووسین و ئەدەبی نوێ داهێنەر بووبێت، چونکە زاراوەی داهێنەر قورسە و پرەنسیپ و مەرجی خۆی هەیە.

داهێنان بەرهەمهێنانی تێگەیە و خوڵقاندنی شتی نەبووە لەتوانای کەسییدا، ئەمە دەڵێم پشت بەو تێکستانە دەبەستم کە خۆی نووسیویەتی، وەك لەپێشتردا باسم کرد، ئەحلام کلاسیکیانە و سووننەتیانە دەینووسی، تەنیا ئەوە نەبێت، کە هەندێکجار موبالەغەی بە گێڕانەوەی قسەی پاڵەوانەکان و زەمەنی ڕووداوەکانەوە دەکرد، ئەگەر نا، ئەو، نەوەك ژن و لەسەریدا بیرێك هەبوو بۆ ئازادیی تاکو بەگشتی هەوڵی بۆ بدرێت، چونکە بڕوای بە ئیرادەی تاك هەبوو خۆی ڕزگار بکات و ئازاد بێت، تا ئەو ڕادەیەی زۆر سەرسام بوو بەو شیعرەی نەزار قەبانی، کە بەژن دەڵێ ئەمە وەرگێڕانە کوردییەکەیەتی و بەعەرەبییەکەی کێش و سەروای تێدایە و داڕشتنەکەی جیاوازە:
"مەوەستە وەك بزمار، خۆشەویستیی یان ناخۆشەویستیی هەڵببژێرە، شوێنێك نییە لەنێوان بەهەشت و ئاگر". تەنانەت ئەم شیعرەی بە زۆربەی خێزانی برادەرەکانی دەگوت، مەترسە بەرانبەر پیاوەکەت ڕابوەستە، کەوابوو ئەو بەدوای حەزی خۆیەوە نەبوو لەنێو ئەدەبدا، بگرە ئەوەندەی بڕوای بە شۆڕشی کۆمەڵایەتیی هەبوو، بۆیە بڕوای بە واقیعبینیی بوو و هیچی تر.

با لەوێوە دەستپێبکەم؛ هیلیس میلەر، نووسەرێکی بەناوبانگی فەرەنسییە، کتێبێکی بەناونیشانی "اخلاقیات القراوە" هەیە لەوێ ئەو لەنێوان نووسین، وەك دەق و کەسایەتیی نووسەر جوودا دەکاتەوە، ئەمە لەلای ڕۆلان پارتیش بەهەمان شێوە لەبەرچاو گیراوە، کە دەق هیچ پێوەندیی بە ئەخلاق و فەرهەنگی کەسیەتییەوە نییە. بەڵام خاڵە بزربووەکەی ئێرە چییە؟ ئەوەیە، کە ئەحلام هیچ خۆی لەپەنا دەقدا حەشار نەدەدا، ڕووداو و چیرۆکەکانی، کە لە خەیاڵدانیدا تۆماری کردبوون، چۆن بوو وای دەنووسی و لەژیانی ڕۆژانەشیدا بەهەمان شێوە ڕەفتاری دەکرد، بڕوای بە کولتوور، ئایین، کەسی پل□ب□□ا و نزم، ژن و پیاو نەبوو، ئەو هەر زوو، کە مال□ی باوکی ج□□د□ه□□□ت و

لەخانەقینەوە دەچێتە بەغدا بۆ خوێندن، بەتەنیا دەژیێت و ناترسێ لەو هێزە نەریتخوازە ئایینییەی کۆمەڵگە، دوای ئەوەش، کە دەچێتە فەرەنسە بۆ خوێندن و سەفەر، کراوەتر دەگەڕێتەوە و درێژە بە ژیانی فەردیی، نووسین و باری کۆمەڵایەتیی خۆی دەدات، هەتا قەناعەت بەوە دێنێ لەگەڵ (شەوقی کەریم) چیرۆکنووس و کەسیەتی ناسراوی عەرەب، کە ل□ بەغدا دەژیا، هاوسەرگریی بکات.

“ئەحلام کەسێك بوو کەمتر نەبوو لە نەوال سەعداوی، فاتیمە مەرنیسی، فەروخزاد و ئۆریانا ڤاڵاجی و دەیان ژنی ناسراوی دیکەی جیهان”

شەوقی کەریم، جگە لەوەی نووسەر بوو، ئۆپۆزسیۆنێکی عێراقیی بوو، ئەو لەو ڕوانگەیەوە شەوقی دەناسێت و لە هۆتێل شیراتۆن نزیك دەبنەوە و هەر لەوێ هاوسەرگریی دەکەن، دوای ئەوەی ماوەیەکی باش بە هەموو جیاوازییەکانیانەوە پێکەوە دەژن، کە پڕبووە لەناکۆکیی و شەڕوشۆڕی ک□م□□□ایەتیی، سەرەنجام، کە شەوقی لەلایەن بەعسەوە زیندانیی دەکرێت، ئەحلامیش دەچێت لە زیندان بەیاسایی جودا دەبێتەوە و داوای هیچ مافێکی لێناکات، پاشان بە هۆی خراپیی بارودۆخی زاتیی و بابەتیی لە عێراق، بەناچار هەڵدێت بۆ سلێمانیی و لەوێ دەست بەژیانێکی نوێ و نووسینی کاری ڕۆژنامەوانیی دەکات، سەرەتاش هات بۆ هەفتەنامەی هاوڵاتیی و لەوێ بەکۆی دەنگ، وەك ئەندامی دەستەی نووسەران هەڵبژێردرا و تا ماوەی نزیك بە 8 ساڵ ما□و□ و دواتر دوورکەوتەوە.

• تۆ لە نووسینەکانت، مەنسوور بە ژنێکی یاخی و بوێر دەبینی، ئەم یاخیبوونە دەکرێت، وەك ئاڤانگاردیستێك ببیندرێت؟ ئەگەر بەڵێیە، ئەوە لە کوێی ئاڤانگاردیزمەوە دەتوانین لە ئەحلام مەنسوور بڕوانین؟

ئەوە لە وڵامەکانی پێشووم ڕوون بووەتەوە.

• هەر لەو وتارەی، کە بەم دواییە، لە لاپەڕەی خۆت لە فێسبووك، لە بارەی ئەحلام مەنسوورەوە نووسیبووت، یاخود زۆر لە نووسەرەکانیش پێیانوایە، مەنسوور، ژنێکی نازهەڵگر نەبوو، ئایا بۆچی فەرامۆش کرابوو، بەتایبەتیش لە دوا ساڵەکانی تەمەنی، کە لە سلێمانیی بوو، دەکرێت شوێنێك ناوی شاری ڕۆشنبیریی بێت و بەلێشاو نووسەری لێبژێت، کەچی نەتواندرێت بۆچوون و دەنگی ئازادیی وەها ژنێکی لەباو ناڕازیی لە مێشکدا هەرس بکرێت؟

شارێکی وەك سلێمانیی بەرپرسیار نییە بەگشتیی بەرانبەر بە

کەسایەتییەك. زۆر کەسی دیار لەدنیادا ئاوها بێناز مردن و کەس پرسیاریشی لێنەکردن، بۆ نموونە کەسێکی، وەك نیکۆس کازانتزاکی، ئەسڵەن نەیانهێشت لە گۆڕستانی مەسیحییش لە ئەسینا-یۆنان بنێژرێت، بردیان بەدزییەوە لەسەر گردێك ناشتیان، کەسانی وا زۆرن لەنێو کورددا؛ بێکەس، قانع، مەلا جەمیلی ڕۆژبەیانی و زۆری تر، بەبێنازیی ڕۆیشتن و مردن، ئەمە پێوەندیی بە ئینتیمای شار و فکری شارەوە نییە، یان قسەکانی هەرس نەکرێت، بەڵام ئەحلام بەوپێیەی، کە پەرت بوو لە بۆچوونەکانی، بەتایبەتی بەم دوایییە نزیك کەوتبووەوە لە برادەرانی پەکەکە، بەبێەوەی بەخۆی بزانێ، ئەسڵەن بڕوای بەپەکەکەش نەبوو، بەڵام ئیتر ئەو جۆرە مەشهەدانەی ژیانی وای کردبوو، خەڵك دووربکەوێتەوە لێی، ئەو جێگیر نەبوو. واتە مستقر نەبوو، خۆ ئەگەر خەڵکیش ئەویان پێهەرس نەکرێت بەهۆی بەرژەوەندیی خۆیان و هەندێ ئیمتیازی تر، لەلایەن حزبەکانەوە، ئەوەیان ڕاستە، بەڵام خۆ لەولاشەوە زۆر بەیەکجاریی فەرامۆش نەکرابوو، تەنیا ئەوە نەبێ، کە مرد، مەراسیمێکی فراوان و لەباریان بۆ نەکرد بۆ بەخاکسپاردن و ناردنی بۆ زێدی خۆی؛ خانەقین. ئەوە بۆ محەمەد موکری، حوس□□ن میسری، جیهاد دڵپاك و ئازاد سوبحییش وابوو، کە ئەوان گەرمیانیی و کەرکوکیی بوون، خەڵکی سلێمانیی نەبوون.

سلێمانیی ئەوەشی تێدایە، کە هەندێك جار یاخیبوون لە شارەکەی قەبووڵ ناکات، ئەمە خەسڵەتی کۆمەڵایەتیی شارەکەیە و بەدەست خۆیان نییە، کوردستان هەر شارێکی خاوەن خەسڵەتی تایبەت بە خۆیەتی. ئەوەی تر دەگەڕێتەوە بۆ ئاستی توانای کەسەکان یان شێوەی مامەڵەی ڕۆشنبیرییان لەگەڵ ئەو کارەکتەرە.

• ئێستا زۆر ژن قسە ڕەخنەیی و بەرهەڵستییەکانی مەنسوور دەڵێنەوە و دەکەن، تەنانەت هەندێکیان خۆیان بە نێوەکەیەوە هەڵواسیووە: داخۆ لە ڕوانینی تۆدا، ئەمانە توانیویانە ئەحلام تێبپەڕێنن و پێیان بگوترێت نەوەی پاشەحلام مەنسوور؟

سەبارەت بەو پرسیارەش، کە نەوەی پاش ئەحلام چۆن دەتوانن شوێن پێی ئەحلام هەڵبگرن، لە ڕاستییدا؛ هیچ ژنێکی یاخی وەك ئەحلام لەنێو کورددا دووبارە نابێتەوە، چونکە تەمسیل و واقیع دوو شتی جیاوازن، من نەوەیەك نابینم بەناوی نەوەی پاشەحلام، نە لەنێو واقیعگەرایی و نە لەنێو خەیاڵ، چونکە ژیانی ئێستا زیاتر بارگاوییکراوە بە گوتاری ئایینیی و بەرژەوەندییە کۆمەڵایەتییەکان، خوێندکارێکی کچ ئەگەر بیهەوێ یاخی بێت، ناتوانێ سەرەتا لەنێو کۆمەڵگە تەریك بێت و خۆی ڕزگار بکات لە سانسۆرەکان، ناتوانێ خۆی لە بەرژەوەندخوازیی خوێندن، پلەوپایەی سیاسیی، ڕاگەیاندن، خۆنواندن و پاراستنی جوانییەکانی خۆی وەك کاڵایەك، ناتوانێ خۆی بپارێزێ لە سیاسەت و بەرژەوەندیی حیزبگەرایی، کە نە حزبییان هەیە و نە دەزانن حزب

چییە، ناتوانن ببن بە خۆیان.

ئەحلام ئەو سنوورانەی بڕی بوو، ئەوە باجی قورسی دەوێ و کەسی هاروهاجی گەڕەکە، ئەمە جگە لەوەی، کە نەوەی ئێستا نەوەی ئایفۆن، کۆوانتەر، ماڵ و ماشێنی بەرز و زێڕن، نەك نەوەی دەقێکی باڵا و خاوەن کەسایەتیی، ئەوان ناتوانن بەتەنیا سەر بکەون بۆ شوێنی بەرز، مەگەر بە هێزێکی کۆمەڵایەتیی یان ئابووریی و پشتێك سەربکەون، جیاوازیی نێوان نەوەی کۆن و ئێستا ئەوەیە؛ کە پێوەندیی بە لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندییەکانە، بۆیە هیچ ململانێیەك لەنێوان ئەو دوو نەوەیە نابینم، جا چ جای کەسیەتییەکی وەك ئەحلام، کە لە نەوەی خۆیشی کەس نەیدەتوانی پێشبڕکێی بکات، ڕاستە کەسانی وەك: بەدیعە دارتاش، گەزیزە عومەر، کوردستان موکریانی و شوکریە ڕەسوڵ و خەڵکی تر هەبوون، بەڵام ترس لە داهاتوو، قورستر بوو، کە ئێساش قورسە بەقەد ئەو پێوەرە ئایینیی، کولتوورییییە…
نەخێر تا ئێستا ئەو ستایلەی ئەحلام دووبارە نەکراوەتەوە و تێنەپەڕیوە، ئەو، فڵتەیەك بوو لەنێو ئەدەبیاتی مە لە کوردستان، هەروەك چۆن یەك فەرووغی فرووغزاد دەرکەوت لە ئێران و کەسی تر جێگەی نەگرتەوە، ئەسڵەن تا ئێستا نەوەیەك نەهاتووە نزیك بێت لەو ستایلە، تاکو بڵێین؛ کەسێك هەیە خەریکە ئەو تێدەپەڕێنێ، بۆیە هەستم بەو حاڵەتە نەکردووە.

• شەی مەنسوور لە بەرانبەر ئەدەبیاتێکی هەزار ساڵە، ئەدەبیاتێك دەنگی نێر، تا ئێرەی هێنابوو، گوایە کەلێنێکی گەورەی تێدا بوو، بەڵام داخۆ ڕەخنەی مەنسوور لە زمان و ئەم نەریتە باوە، ئاڕاستەیەکی لە ئەدەبیی ژنانە لە ڕۆشنبیریی کوردیدا لەخۆ گرتووە؟ ئەگەر لەخۆی گرتووە، ئەی ئەم ئەدەبیاتە پێویستی بە داهێنەری تری وەك ئەحلام مەنسوور نەماوە، کە ئێستا نابیندرێت؟

بۆ ئەحلام، نووسینی ڕۆمان ئەوە نەبوو ململانێی نوێخوازیی، پشتگیریی نەریتخوازیی و سووننەتیی بکات لەنێو ئەدەب و فکردا، چونکە ئەو بەواقیعی مۆدێرن بوو، نەدەترسا لەوەی گومان لە نوێخوازبوونی خۆی بکات و گوێی بە قسەی خەڵکیش نەدەدا، بەقەد ئەوەی، کە لەڕێگەی نووسینی ئەدەبییەوە یادەوەرییەکانی منداڵیی و هەرزەکاریی و تا دابڕانی خۆی لە کۆمەڵگە و خێزانی کوردەواریی دەنووسییەوە، بەڵێ لە کتێبی (گرۆوی چاوەکانی ئێم)دا کەسیەتیی (سافێ) واتە سافی ناز، کە کەسیەتییەکی ژنی یاخی خانەقینیی بووە و لەگەڵ پیاودا هەڵسوکەوتی کردووە و قاچاخچییەتیی و ئەم دیو و ئەودیوی ئێرانی کردووە و بەتەنیا ژیاوە؛ بەکاریهێناوە. کە خوێنەر نەتوانێ سافێ بدۆزێتەوە وەك کارەکتەرێکی واقیعیی، تەنانەت بۆ خەڵکی خانەقینیش

شاراوەیە، چونکە جوان تەوزیفی کردووە، بۆیە بووە بە پاڵەوانی هەرە دیاری نووسینەوەی ئەو یادەوەرییانەی، کە نەیدەتوانی بیانشارێتەوە لەدەرەوەی ئەدەب.

هەمیشە لە گێڕانەوەی چیرۆك و ئیدیۆمەکانی خانەقین، کەسیەتی سافە، کە ناوە ئەسڵییەکەی سافی ناز بووە، خۆدوورخستنەوەشی لە سنووری ژنیەتیی باو، کاریگەرییەتیی ئەو ژنە یاخییانە بووە، کە لە خانەقین هەبوون و بە ئەحلام بەشێك بوون لە چێژبەخشین، کە چیرۆکەکانی دەگێڕایەوە، وەك ئیدیۆمێکی ناسراو بە قاقاوە دەیگێڕایەوە، بۆیەش ئەو کارەکتەرانەی هەڵدەبژارد، چونکە ئەوان یاخی ببوون لە نەریت و ئایینی کۆمەڵگە، هەر ئەمەش بوو، کە لایەنگری ئەوانی دەکرد، ئەمە لایەنە واقیعبینییەکەی بوو.
پیاوێکی دیکەی هەلاج هەبوو، کە هەمیشە نوکتە و چیرۆکەکانی دەگێڕایەوە و تەوزیفیشی کردووە لە ئەدەبەکەیدا، ئەویدیکە کە ئەدەب، نووسین و هونەر بوو، مەسەلەی شێوازی گێڕانەوەی ئەحلام بوو لە کەسی یەکەمی تاکەوە بۆ کەسی دووەم و هەندێکجار کەسی سێهەمی تاك، هونەر لەلای ئەحلام بۆ نووسین دووهەمین بیرکردنەوە بوو، چونکە ئەو خەمی دیکۆمێنتارکردنی واقیعەکان زیاتر لەوەی خەمی هونەری هەبێت، بەڕاستی ئەمە لایەنە نەگەتیڤەکەی نووسینی ئەحلام بوو لە ڕۆماندا.

• دوای ئەم هەموو ماندووبوون و هەوڵەی مەنسوور، لە فەراهەمکردنی زمانی ژنانە، نووسینی ئەدەبیات و ئەزموون، نەتەوەخوازیی و ڕەخنە لە سەرانی کورد، بە زمان و دەنگێکی لەباو ناڕازیی، پێت وانییە ئێستا ژنانی کورد بەگشتیی و فێمێنیستناسەکانی کورد بەتایبەتیی، تاهەنووکە بێئاگان لەکایە زمانیی و جوانناسییەکانی مەنسوور؟

سەبارەت بە پرسیاری سیانزەهەم و پرسیاری داهێنان*یش: بە بڕوای من شتێك نییە بەناوی ئەدەبیاتی ژنان، وەك ئەوەی پێشتر چەپی کلاسیکیی و کۆمۆنیستە ئیدیالیستەکان، پێیان دەگوت ئەدەبیاتی کرێکاریی، مەسەلەی داهێنەریش باسێکی گرینگی نێو فکر و فەلسەفەیە، شتێك نەماوە لە دنیادا لە سەرجەم کایەکاندا بەناوی داهێنان، چونکە داهێنان بەواتای بەرهەمهێنانی چەمك، وەك چەمکەکانی شیتێگەرایی یان ئەخلاقیات یان ئازادیی، مەبەست لەوەیە، کە چەمکێك بێت فرە مانا بێت، بۆیە لە ئەدەبیاتیشدا ئەو کێشەیە هەر ماوە، چونکە بابەتێکە لەسەر ستایل و شێوازی نووسینە، هەموو ئەو نووسینانەی لە دنیادا بەهەموو زمان و کولتوورەکان دەنووسرێنەوە، یەك هەدەفی ئینسانیی و یەك کێشەیان هەیە، کە کێشەی کۆمەڵایەتیی و سیاسیە یەخەی ئینسانی گرتووە، بۆیە نە ئەحلام و نە کەسانی تریش داهێنەر نەبوون تاکو کەسی داهێنەری وەك ئەلتەرناتیڤی ئەحلام بێتە کایەوە،

دەکرێ بڵێین: کۆمەڵگەی کوردستانیی پێویستی بە کەسانی بەجورەت و بە خاوەن کەسایەتی خۆیانە، تاکو لەنێو ئەدەبیاتدا بۆچوون و تێگەیشتنیان لەبارەی ژنەوە هەبێ، لەکاتێکدا ئەدەبیات بەبڕوای من ئەدەب کێشەی کۆمەڵایەتیی چارەسەر ناکات، ته‌نیا دەتوانێ دیالۆگی تێدا بەرهەمبهێنێ لەنێو زمان، کولتوور و خوێندەواردا و ئەمە دەبێ لەئاستی کۆمەڵایەتیی ڕەنگبداتەوە و لەنەوەیەکەوە بۆ نەوەیەکی تر مانایەکی جیاواز وەربگرێت، هەروەك چۆن ئازادیی و ئازادییەکانی تاك لەنەوەی ڕابردوودا بریتی بوو لە سیاسەت، ڕزگاریی نیشتیمانیی و نەتەوەیی، ئێستا بریتیە لە ئازادیی تاك و خۆشگوزەرانیی.

ڕۆشنبیری کوردیی کێشەی زۆری سایکۆلۆژیی تێدایە پێویستی بە ئەدیب نییە بەقەد ئەوەی پێویستی بە زانای سایکۆلۆژیی هەیە، چونکە دەبێ ئەو گرێ دەروونییانە، خوێندنەوەیان بۆ بکرێت و دواجار بکرێت بە لێکۆڵینەوەی ئەکادێمیی و بخرێنە بەرباس، چونکە نووسین ته‌نیا هەدەفی ئەوە نییە باسی کێشە بکەیت، بەڵکو هەد□فک□ی دیکەی خوێندنەوەی سایکۆلۆژیی و سۆسیۆلۆژییە، هەروەك چۆن هۆمیرۆس و ئەدیبە کلاسیکیییەکانی یۆنان و شکسپیری ئینگلیز، هاملێت و گرێی ئۆدیب لە شانۆ و لە سیاسەتدا، کە فرۆید و مارکس هەریەك بەشێوەیەك موناقەشەیان کردووە و ل□ تێزەکانیاندا ڕەنگیداوەتەوە، دەبینین، لێرەدایە نووسین و داهێنان لە نووسیندا چ فەزایەکی لەدەرەوەی فەزای ئاساییی کۆمەڵگەدا خو□ڤاندووە و لەکوێدا ڕەنگیداوەتەوە، بۆیە داهێنان وەختێك دەبێ، کە دەسەڵات و سیستێم بهـەژێنێت، نەك ته‌نیا بۆ لێکۆڵینەوەی موجامەلاتیی، کە ته‌نیا بۆ زانستگه‌کان بەکەڵك دێت بۆ تەرقییە و بەرزکردنەوەی پلەی ئەکادێمە، من داهێنان لە ئاستی جهانییدا وادەبینم و لە ئاستی لۆکاڵی کوردستانییشدا بە گەورەتر لە خۆی، نەك لەنێو ژناندا، بەڵکو لەنێو پیاوانیشدا.

ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کۆیلەی چەندین هێزی دیار و نادیاری کولتووریی، ئایینیی، سیاسیی و فەرهەنگییه … ئەوەندەی من بزانم ئەحلام ئەمانەی وه‌ك داتا دەزانی، بەڵام نەیدەتوانی وردی بکاتەوە و تەوزیفی بکات لەنێو نووسیندا ڕەنگبداتەوە، ئەمە غەدر نییە، بەڵکو هەقیقەتە، ئەم حاڵەتە بۆ تەواوی ژنەکانی دیکەی ئەدیبیش وایە، کە دەنووسن، چونکە ناتوانن قووڵتر ببنەوە لەوەی، کە سیاسەت و سیستێمی دەسەڵات و پیاو تەماشایان دەکەن، وه‌ك کاڵا، بەداخەوە ئەوان خۆشیان لەشوێنێکدا بەهۆی کۆیلەبوونیان بەدەستی غەریزەی چەپێنراوی ژنیه‌تییەوە، یان بەدەستی پلە دووییانەوە، بوون بە کۆیلەی کەمالیات، پوول، ماڵ و موڵکییەتێك، کە لە کۆیلەبوونی پیاو، ماڵ، زێڕ و منداڵەوە کۆکراوەتەوە.

داهێنان، کێشەی هەرە گەورەی بەشەریەتە لەسەر گۆی زەوی، نەك ژنان

و ڕۆشنبیری کوردیی، بەڵام ئەگەر بمانەوێ کەسێکی دیکەی وەك ئەحلام بەرهەمبهێنینەوە، ئەوا پێویستمان بە شۆڕشی کۆمەڵایەتییە، کە دەبێ بگەڕێینەوە سەتەی ڕابردوو، کە هەم ململانێی سیاسیی و ئابووریی لەو ئاستەی ئێستا نەبوو لەسەرتاسەری جیهان، هەم ئینسان بۆ خۆی نەبوو بە کۆیلە و ملی نەدابوو بە هەموو ویست و غەریزە بچووکەکانی خۆی، هەم ئیرادەی ئینسان لەشوێنێکدا قیمەتی مابوو.
ئەحلام کەسێك بوو کەمتر نەبوو لە نەوال سەعداوی، فاتیمە مەرنیسی، فەروخزاد و ئۆریانا ڤاڵاجی و دەیان ژنی ناسراوی دیکەی جیهان، بەڵام ئەوان خاوەنی شوناسی نەتەوەیی و خاوەن کۆمەڵگەیەك بوون بەرگریی لە کەرامەت و بەهای کولتووریی خۆیان دەکەن و لەوەشەوە بەرگریی لە فەرهەنگ و ئەدەبیاتی خۆیان دەکەن و کەسایەتییەکانیان دەخەنە بەردەم گۆڕەپی گەشی ڕاگەیاندنی ڕاستگۆ، نەك ڕێکلام.
ئەحلام بەهەی ئەوەی بیرکردنەوەی جیاواز بوو لە زۆربەی حزبە کوردییەکان، کە خاوەنی ڕاگەیاندن بوون، پشتگوێ خرابوو، بەمەش هیچ هیوایەك نەماوە کەسێکی وەك ئەحلام دروست ببێتەوە؛ لەناو ڕۆشنبیری کوردییشدا بەتایبەتیی، کە گوتارەکەی بەدەست پیاوانەوەیە، ژن هەمیشە لەبەردەم تەشیر، قسەی ناشیرین و هێرشە بۆ نەوزاندنی، چونکە پیاوانی کورد بەتایبەتیی ئەوانەی لەناو ڕاگەیاندنن، تەنیا لەناو چوارچێوەی سێکس تەماشای ژنان دەکەن، بۆیە بوارەکە بۆ ئەوان بەرتەسکترە.

کۆتایی

ئەم دیمانەیە لە مەلەفی ئەحلام مەنسوور، لە گۆڤاری “کەلێن” ژمارە چوار، زستانی 2018 بڵاوکراوەتەوە.

خوێندنەوەیەک بۆ: مدخل إلى المسرح الفرعوني الكوريغرافي الأوبرالي… ڕێباز محەمەد جەزا

نووسەری ئەم کتێبە دکتۆر صوبحی شەفیق ، یەکێکە لەنوسەرانەی کار لە سەر مێژوو ژیاری شارستانێتییەکان دەکات و لەم کتێبەیدا باس

لەسێ جۆر لە شانۆی فریعەونی لای میسریەکۆنەکان دەکات ، ئەوانیش بریتین لە :

1. شانۆیی دیمەنە (جنائزی – تەرمەکان – مردووەکان) .
2. شانۆی ئاهەنگسازی و جەژن و بۆنە ئاینیەکان .
3. شانۆی سروتە فریعەونیەکان .

بەشێوەیەکی گشتی نووسەر دکتۆر شەفیق بۆتێگەیشتن لەشانۆی فیرعەونی پێویستمان بە ئازادی بیر هەیە لەگەڵ خۆڕزگارکردن لە لاسایی و دووبارە بوونەوە . دەکرێت شانۆی میسریە کۆنەکان هاوشێوەی شانۆی سەدەی 17 ی ئەوروپی یان شانۆی سەردەمی گریکی بکەین لە شێوەو ڕوخساریاندا . نووسەر ئەوەمان بۆڕووندەکاتەوە کە سەرەتای ئەم هێڵە ، بەوێنەیەکی ڕوونی شانۆ لای میسریەکۆنەکان دەخاتە ڕوو وەکو هیرۆدۆت گەورە مێژوونووسی گریك ئاماژەی بۆکردووە و پەسنی کردووە بەشانۆی (سروتی) یان دینی ، بەڵام بە (دۆگم – تقلید) ی دینی فیرعەونیەکان . کەواتە شانۆی میسریەکۆنەکان بەپێی بۆچوونەکانی هیرۆدۆتی مێژوو نووس پێکهاتووە لە :

یەکەم / شانۆی ئاهەنگسازی

دووەم / شانۆی سروتە دینیەکان

سێهەم / شانۆی جەنائزی – مردووەکان

- پێکهاتەو پێداویستیکانی ئەم شانۆیە چی بوون ؟

لەکاتی بەراوردکاری مێژوویدا ، نووسەر دەڵێت : ” پەرستگا دەستگایەکی دەوڵەتی میسری فیرعەونی بووە ، هەریەکەلەو پەرستگایانە دەچنە پەرێزی نمایشە شانۆییەکانەوە ، لەکاتێکدا نووسەر ئاماژە بۆئەوە دەکات کە پەرستگا فیرعەونیە کۆنەکان کۆگایان هەبووە بۆکەرەستەو کەلوپەلە شانۆییەکان و بەکارهێنانیشیان زمانێکی ڕەمزی هەبووە بۆتێگەیشتنی کاهینەکان و مفرەدە شانۆییەکانیان ئەو زمانە بریتی بووە لە ” ڕەنگەکان و هێڵەکان ” بووە ، نەك ئەوەندەش ، بەڵکو هەستاون بە ڕۆڵ بینین لەدیمەندا بۆئەوەی ئەو کۆدانە بکەنەوە کە نمایش پێشکەشی کردوون و لەهەمان کاتدا بەر پرس بوون لەوکارەو ڕۆڵی (مێنتۆر- بەزمانی هاوچەرخ) یان بینیوە لەنمایشە شانۆییەکاندا .

هەروەها نووسەر لەبەشێکی تری کتێبەکەیدا باسی ئێکسسواراتی کردووە بەجۆرێك کە میسریەکۆنەکان لەنمایشە شانۆییەکاندا بەکاریان هێناون بەتایبەتی لەنمایشە شانۆییەکانی “شانۆی

جەنائزی و ئاهەنگسازی و جەژن و بۆنە دینیەکاندا " ، ئەمەجگەلەوەی نووسەر جەخت لەوەدەکاتەوەکە ئێکسوارات بەڕوونی و ئاشکرایی هەبوون لەو نمایشانەی شانۆی فیرعەونی کۆندا . هەروەها نووسەر لەدرێژەی باسەکەیدا ، ئاماژە بۆ پرۆفیسۆر " الکسندر موریە " دەکات کە کتێبێکی هەیە بەناونیشانی " الغوامچ والاسرار المصریە " کەلەوێدا دەربارەی هەندێك کاری جێبەجێکاری قسەدەکات کە کاهنە میصریەکان ڕۆڵێکی گەورەیان هەبووە لەسروتە فیرعەونیە لاسایارەکاندا ، نووسەر دەڵێت : " ئەوان لەشانۆکەیاندا دەگەڕانەوە بۆ هەمان ئەو ئێکسواراتانەی کە لەناویانداکورت و دروستکراو بوون بە تەختەی "الجمیز و الاکاسیا " لەگەڵ ئاڵتوون و زیوو وهتد پاشان دەیاندا لەجەستەی نمونەداپۆشراوەکە و لەسەری و لە صولجانەکەی و رۆڵی سەرێکی نمایشی تراجیدیا یان وەزیریان هەبووە .

ئەمە سەرباری ئەوەی نووسەر باسی دەمامکی شانۆیی دەکات و بەیەکێك لە ئامڕازەکانی شانۆی فیرعەونی کۆنی دەزانێت و ئاماژە بۆئەوەدەکات کەلە مۆزەخانەکاندا پارێزراون و چەندین جۆر دەمامکیان لەنێودا هەڵگیراون کەگەنجەکان دەیان پۆشین و مێژووەکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەدەی 12 تا شانزە .

- درامای فیرعەونی :

ئەوەی نووسەر لەم کتێبەدا باسی دەکات ، درامای میصری هەزار ساڵ لەپێش درامای گریکیەوەیە، لەم بارەیەوە نووسەردەڵێت : " گەر بڕوانینە شێوەی بەکارهێنانە جیاوازەکانی دەمامك لەپەرستگا فیرعەونیە کۆنەکاندا دەردەکەوێت کە میصرییەکۆنەکان پێش گریکیەکان دەکەون لە درامادا و مەعریفەی شانۆییان و ئەدائی دەقی شانۆیی یان لەپێش گریکە ، بەڵگەکانی نووسەر بۆئەم گوتەزایانە بریتین لە :

1. وێنەی گۆڕستانە فیرعەونیەکان و ئەو دەمامکە زێرانەی کە شێوەی هەمەجۆریان هەیەو لێیان بەجێماون و تاکو ئێستاش پارێزراون .
2. ئەوێنە هەمەجۆرانەی کە دەیسەلمێنن شانۆی میصری چۆن بووەو ڕووخسارە دیارەکانی لەوانە بۆنمونە : یەکێك لەوێنەکان : جادووگەرێك دەردەخات کە دەمامکی پۆشیووەو لەبەرامبەر جەماوەری بینەراندا یە . پەیوەندی ئەم نمونەیە لەگەڵ دیمەنەکەدا ئاماژە بۆ ئەوەدەکات کەئەدەبی میصری فرعەونی کۆن سەرباری ئەوەی ئەدەبێکی چیرۆکیە ، ر□□شی هەبووە

لەجادوو جادووگەری لە ژیانی میصریە کۆنەکاندا .

ژن لە نێوان دوو جەمسەری توندوتیژیدا … کرمانج فەتاح

ژن لە جەمسەی خێزانی باوك سالاری و جەمسەری کۆمەلگەی پیاو سالاریدا گوزەردەکات ، کەواتە ژن دووجار بووتە قوربانی ، جارێك بەهۆی جیاوازی چینایەتی و جارێك بەهۆی رەگەزەکەیانەوە کە لە لایەن ڕەگەزی نێرینەوە دەچەوسێنرێنەوە .
توندو تیژی پیاوان بەرامبەر بە ژنان ڕابردویەکی دووروو درێژی هەیە ، باوك دەیدات بە کوڕ کوڕیش دەیداتەوە بە کوڕەکەی خۆی .
بەگوێرەی بەچوونی پسپۆڕان ، هۆکارەکانی هەڵکشانی رێژەی ئەو دیاردەیە لە کۆمەڵگە دەگۆڕێتەوە بۆ گەلێك هۆکاری جیاجیا ، لەوانەش زیادبوونی گرفتە کۆمەڵایەتییەکان و کێشەی ئابووری و ئاڵۆزیی دەخی سیاسیی وڵاتەکە و ئایین وچەندان هۆکاری تاکەکەسیش .

توندوتیژی جۆری زۆرە وەك :
توندوتیژی جەستەیی، دەروونی، توندوتیژی دژ بە تاك یان دژ بە کۆمەڵ، توندوتیژی خێزان و توندوتیژی کۆمەڵایەتی و توندوتیژی سیاسی . لة سةروی هةموو ئةمانةشةوة توندوتیژی دین و مةزهةب .

توندوتیژی دژ بە ژنان بارودۆخێکی خنکینەرو سامناکە و لە سەرتاسەری جیهان بوونی هەیە بەلام لە وولاتێکەوە بۆ وولاتێکی تر جیاوازە .
هەر کۆمەڵگەیەک ڕێژەی کێشە کۆمەڵایەتییەکان تیایدا لە هەڵ کشاندا بوو وەك : جیابوونەوەی ژن و مێرد، ، نەبونی پەروەردەیەکی تەندروستی مندال ، چەوساندنەوەی دەروونی و لاوازی سیستەمی پەروەردەیی . نەبوونی دیالۆگ لە نێوان خەڵکدا .
هەروەها لەڕووی سیاسیشەوە، نەبوونی عەدالەتی کۆمەڵایەتی و نەبوونی یەکسانی لەناو کۆمەڵدا ، پێشێل کردنی یاسا لەلایەن دەسەڵاتدارانەوە . گەندەڵی و نەبوونی ئازادی و نەبوونی هەلی کار بەشیوەیەکی یەکسان ، گرانی بازاڕ و قەیرانی نیشتەجیبوون ، کاتێك ئەمانە هەموویان لە کۆمەڵگەدا هەبوون ، ئەکرێت بڵێین لەو

کۆمەڵگەیەدا زەمینەخۆشە بۆ کاری توندوتیژی .

لەئێستادا توندوتیژی لەهەرێمی کوردستان، رۆژ بەرۆژ بەرەو زیادبوون دەچێت هۆکاری ئەمە چیە ؟

توندوتیژی جۆر و شێوازی زۆرە وەکو ئاماژەم پی کرد ، بیگومان بەپێی ئەوەش هۆکارەکانی جیاوازن . هۆکاری توندوتیژی کۆمەڵایەتی یان خێزانی جیاوازە لە هۆکاری توندوتیژی سیاسی. بەڵام هۆکاری هاوبەشی نەوانیان ئەگەڕێتەوە بۆ هەڵچوون و توڕەبوون و گیانی تۆڵەسەندنەوە و نەبوونی گیانی لێبووردن و پەروەردەی سەقەتی خێزان و کۆمەڵگە و سیستەمی فێرکردن. لەسەر ئاستی خێزاندا باوک، دایک ، برا گەورە ، ئەتوانێت ڕۆڵێکی گرنگ ببینێت لە پەروەردەکردن و گەشەکردنی کۆمەڵایەتی ئەندامانی بچوکی ناو خێزانەکە. ئەوانن ئەبنە پێشەنگ بۆ منداڵان و بەتایبەت لە قۆناغی هەرزەکاریدا، چونکە منداڵ لاسایی گەورە ئەکاتەوە لە هەڵوێست و هەڵسوکەوتدا و گەورەش کاریگەری بەرچاوی ئەبێت لەسەر کەسێتی منداڵ،
لەسەر ئاستی کۆمەڵگەشدا، دەسەڵاتی سیاسی بە پلەی سەرەکی و پاشان ئاین و دابونەریت و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان ، ڕۆڵی زۆریان هەیە بەسەر کۆمەڵگەوە و زەمینە خۆشکەری توندوتیژین . بۆ نموونە : ئەم شوێنانەی تاکی تێدا ئاراستە دەکرێت، بەوەی هەرتاکەو بە مانا جیاوازیەکانەوە بەنگەیەکیان هەیە کە تێیدا ئاراستە دەکرێن و بەو نەوەندەشیانەوە کاریگەرن چ لە ئاستی تاکبێ ئاراستە دەکرێن چ لە ئاستی گروپ و نەوەندیتر کە تێیدا لەدوان و پەیامی سەیروسەمەرە ئەدرێت وهانی خەڵک ئەدرێت بۆ کاری توندوتیژی،

ئەوانە هەر هەموو هۆکارن بۆ پەرەسەندنی دیاردەی توندوتیژی دژ بە ژنان لەناو کۆمەڵگەی کوردیدا.

کرمانج فەتاح

دوو شیعری عەبدوڵا

سڵێمان (مەشخەڵ)

چاودێری

شیعری: عەبدوڵا سڵێمان (مەشخەڵ)

ئەمڕۆش دیسان لە ساحەی پاس چاوەڕوانی نەفەرات بووم وەختێ دەرکەوت
وەکو جاران شل و مل و
وەکو ڕۆژان خان و مان بوو هات و سەرکەوت
زووش زووش سەیری مۆبایلەکەی دەستی ئەکرد
هێند خەمڵا بوو..لە ژنێکی ڕۆمانسیانەی خەیاڵی هەڵبەستی ئەکرد
من پێمخۆش بوو تا ئێوارە لەناو پاس بێ و دان□ بەزێ
دڵی سپی و بێگەردی خۆمی بیدەمێ وەک کاغەزێ
پرسی : بەچەند خوولەکی تر دەگەینە لای مەحافەزە
تازە کارم پەیدا کردووە لەژێر چاودێری مودیرم
من نامەوێ دووابکەوم، نەک کارەکەم لەدەست بدەم
چونکە سەرچاوەی بژێوی دوو منداڵ و دایک و باوکێکی زۆر پیرم.

ئەیلوولی ٢٠١٩

ل□ نێو قاوەخانەیەکدا

شیعـــــــری : عەبـــــــدوڵا
سڵێمان (مەشخەڵ)

لەسووچێکی قاوەخانە بێنازەکە لەگەڵ خەیاڵ و قاوەی تاڵ دانیشتبووم
ئەویش هاتە سەرمێزەکە و دیم ڕێک لە بەرامبەرما یە
بە کتێبەکەی دەســتم را زانــی چۆن بیـــر دەکەمەوە و چ بڕوایەک لە
سەرمایە
باسی شۆڕش و ژیان و کۆمەڵگەی کرد
وەڕسبوونمی هەتا ئاستێکی بەرز برد
سووکایەتی کرد بە ژیان
بێڕێزی کرد بە خەبات و مێژووی ئینسان
ئەیوت جیاوازی لەنێوان سۆشیالیزم و ئەم ژیانە بوونی نییە
کە من هەموو شتێکم بۆ فەراهەم بێ
ئیتر شۆڕش مانای چییە؟
منیش دوا فڕم لە قاوە تاڵەکەمدا و هەستامە پێ

لەم وڵاتە ناسراوەی بە سەرما و بەفر و کڕێوە و تەف
پەنجەی ناوەڕاستی دەستم پێ نیشاندا و
پێم وت فەک ئۆف

تشرینی یەکەمی ٢٠١٩

شیعر/ خەونی بێلانەیەک … کاوە عوسمان عومەر

بەیانی شەپۆلی دا..
هەر کەسەو زەریایەکی لە خۆیدا هەڵگرتوە،
جەستە ڕێگای ئاسنینی…
شەمەندەفەری وشەو تەنیاییە، نوسینی…
ئەو بایەی لە هەر باخچەیەک،،
گەڵایەک لە شیعری نووسی…
بە ڕۆژنامەی بێهودەیی مرۆڤەکانا،،
بڵاوی کردنەوە،،
پێت ووتم، ژورەکانیش…
نشینگەی ئارام نین،،
ئەوانیش زیندانێکن …..
بە ئاسنی مەرگ و تەنیایی هەڵچنراون،،
بەڵام سەرگوزشتەی مردوەکان…
لای فلووتژەنی لم و سەرابە،،
وەک ئەوە وابوو لە شاخێ بکەویتە خوار،،
کە مروارییە درەوشاوەکانی…
ڕێشتنی خستە دەستەکانتەوە،،
وەک شەمەندەفەر،،
بە خەوێک لەسەفەرا دەستپێدەکات،،
شارەکانیش بە دەرزی عەشق و خوری بیرەوەری ئەدورێتەوە،،
گەلەری دوای درەنگانەکیش،
چۆڕێ لە کچێک لە باران،،
لە دەوازەکە لە پێکدا وەک فریادڕەسی درۆ،،،

مرۆڤە گورگەکان هاتن، ،
تەماشای یەکتریان کرد،،
کەوتنە ئەتک کردن و ..
هەنجە هەنجە کردنی جەستەی پەریەکانی شار،،
ئەوانەی گوڵەکانی نیشتمانیان هەرزانفرۆشکرد،،
بە فڕۆکە هاتن و پێڵاو باڵی گرد و شاخەکانیشیان بڕی،،
هیچ کانیەک و دارستانێکیش نەما،،
پێڵاو باڵی نەقرتابێ، ،
ئەوانەی شاریان…
لە مەزادخانەی ڕۆحی مردوە زیندوەکانا هەراجکرد،،
بێباک بوون لە تینویەتی سنەوبەرەکان و گیانەڵەی نەرگزەکان،،
هەر گوڵێک بە ڕوباری خەفەتا پەرش و بڵاو بوو،،
بینیمان چۆن پەڕەکانی گوڵە پەرتبوەکان..
سەر ئاو کەوتن، ،
بینیمان چۆن هەژارەکان بە زمانی تر قسەدەکەن،،،
لە جیهانی ترا خۆیان حەشار ئەدەن،،
لە کاتەکا ئەوانەی ئەسپە سپیەکانی ..
ڕەخی کەناری ئاڵتوونی شاریان تەرە کرد،،
لە سەحەرەوە نەهاتبوون،،
بەڵکو گورگانێک بوون نامە،،
بە چرا شینەکانی چاوی منداڵە برسیکراوەکان،،
نامە بە پەڕەسێلکە خۆشبەختەکانی ئێوارە زیوینەکانی شار،،
نامە بە چاوەڕوانی ئەو دایکانەی…
ڕەگی سنەوبەرەکان لە دڵی ئەوانەوە سەوز ئەبوو،،
خوێنکارەکان لە شاخی خەرەوە،،
گەیشتنەوە ماڵە سارد و وێرانەکان،،
کرێکارێک نانێکی بە تروسکایی بەیانیەکی خەمگینەوە خوارد،،
شۆفێری پاسەکیش چاوەڕێی کرد،،
تا پەلە کوکوختەیەک باخچەکە بەرن، ،
بەلانەیەکیش بە دەربڕینی هیچ ناڕازیبونێک،،
شەقامێکی کردە نەو پریاسکەی ئێسک و پروسکی شاری سەربڕاو،،
لەوانەشە ئەمشەو لە ژێر ڕەهێڵەو تۆفانا،،
ئەو بەلا نە عاشق بە زوڵفی سپی شار،،،
پیاسەیەک بە منداڵی لەدەستچووا بکا ،،
پێش هاتنی…
چەتەکانی پشت سنوور.

لە نێوان پڕوپاگەندەی سیاسی و کرداری راستیدا … رێزا شوان

بڕوا ناکەم هیچ گەلێک لە جیهاندا، وەکو گەلی کوردمان، هێندە دڵپاک و خۆشباوەڕبن و وا بە ئاسانی بڕوا و متمانە، بە زمان لووسی و بە بەڵێن و بە قسەکانی زەوتکەرانی مافەکانیان و بە داگیرکەرانی نیشتمانە داگیرکراوەکانیان، بە ئاسانی بڕوابکەن و هەڵبخەڵەتێن و بکەونە داوەوە. بەڵام بە داخەوە لە کۆنەوە تا ئەمڕۆش ئێمەی کورد چەندەها جار بە بەڵێن و بە قسەکانی داگیرکەرانی کوردستان بڕوامان کردووە و هەڵیان خەڵەتاندووین. مێژووشمان پڕە لەم راستییە. ئەوەی کە جێی سوێ و داخەکێکی زیاترە ئەوەیە، کە ئێمەی کورد، هەرگیز پەند و وانەمان لە کارەسات و لەو هەموو هەڵەڵە و شکستی و نەهامەتییانەمان وەرنەگرتووین، مێژوو دووبارە و چەند بارە بێتەوە و دەبێتەوە. خراپتر هەڵخەڵەتاوین دۆڕاوین و تێکەوتووین. هەر وەکو نە بامان دیبێت و نە باران. هەی سەرکیش بۆ بەشێکی زۆری سەرکردە نابەڵەدەکانمان دەگەڕێتەوە، کە لە گەمە و لە هونەری سیاسەت و لە شێوازی گفتوگۆدا کۆڵەواربوون، نەزان بوون لە خوێندنەوەی وردی ناخی داگیرکەران و ئەو نیازە ژەهراوی و گڵاوەی کە لە ناخیان دان نەک لەسەر زمانیان.

سەرۆک وەزیرانی پێشووی تورکیا، ئەحمەد داود ئۆغڵۆ، سەرۆکی "پارتی ئایندە" لە رۆژی یەکشەمەی رابردوو (۲۳/ ئاوگوست/۲۰۲۰) لە سەردانێکی فەرمیدا، بۆ شاری (وان) ی کوردستانی، لە باکووری کوردستان دا، بۆ بەگەشەکردن و بۆ نزیکبوونەوە و راکێشانی لایەنگیریی کورد بۆ لای خۆی و پارتەکەیدا. وتی"من ئەوە دەزانم، کە وانیش ئەوە رەتدەکەنەوە کە پارتی داد و گەشەکردنی دەسەڵاتدار، سەرۆک شارەوانییەکانی سەر بە پارتی دیوکراتی گەلانیان لادان و بڕواپێکراوی خۆیان دانان بە سەرۆکی شارەوانی، ئەو شارانەی کە پارتی دیموکراتی گەلان (هە دە پە) ی لایەنگری کورد، لە هەڵبژاردنەکانی ساڵی رابردوو، تێیاندا براوەبوون و زۆربەی دەنگەکانیان بەدەستهێنا"
داود ئۆغڵو ئەوەشی وت:"هەمووان مافی ئەوەیان هەیە کە بە زمانی

دایکیان بدوێنن و بەکاریبهێنن" مەبەستیشی زمانی کوردی بوو. بۆ ئەوەی ناوی زمانی کوردی بهێنێت.
ئەحمەد داود ئۆغڵو، وتیشی:"گەر بەتو تەنیا کوردێکیش، کێشەی هاوبەستەبوونی هەبێ، تورکیا ناتوانێت بحەسێتەوە" بەڵام داود ئۆغڵو لە میانەی قسەکانی لە شاری وان دا، هیچ ئاماژەیەکی بەوە نەدا، کە هەوڵی چارەسەرکردنی کێشەی کورد بدەن.

داود ئۆغڵو، جەختی لەسەر ئەوەش کرد، کە:"وڵاتەکەی بەهێز نابێت، گەر نەتوانێت هەموو کورد لە وان و دیاربەکر و ئیستانبوڵ و تەنانەت لە سوریا و عێراقیشدا، لەبەرچاو نەگرێت" ئەم قسەیەی داود ئۆغڵو، دانپێنانێکی راستە، بەگومان ئەستەمە کە تورک و فارس و عەرەب، لە تورکیا و ئێران و عێراق و سوریادا، بتوانن بە ئاسوودەیی و بە ئاشتی بژین و پاڵی لێبدەنەوە، تا دان بە مافە رەواکانی کورد نەنێن و کوردیش نەبێت بە خاوەنی دەوڵەتی سەربەخۆیی خۆی، (دەوڵەتی کوردستان). تا رۆژێک زووتر ئەم هیوا و ئاواتە کورد بێتەدی. زووتر تورک و فارس و عەرەب و کورد، دەتوانن بە ئاشتی و ئاسوودەیی بژین و بحەسێنەوە.
بەرپرسێکی باڵای پارتی دیموکراتی گەلان (هەدەپە) وتی:"دەکرێ لەسەر داواکەی داود ئۆغڵو، دەربارەی بەکارهێنانی زمانی کوردی جێبەجێ بکرێ، دواتریش راگرتنی دانراوەکانی سەرۆک شارەوانییەکانی حکومەت لەسەر شارەوانییەکانی پارتەکەمان"
(ئەرۆڵ قاترچی ئۆغڵو) کە مامۆستایەکی ناسراوی زانکۆیە و پەرلەمانێکی (هەدەپە) یە، لە پەرلەمانی تورکیادا، وتی:"خوێندنەوەی ئەرێنیمان بۆ وتەکانی ئەم دواییەی سەرۆک وەزیرانی پێشووی تورکیا، ئەوە ناگەیەنێت کە پەیوەندییەکی متمانەپێکراو ئەمە بۆ ئەوەوە دەبەستێ" ئەرۆڵ ئۆغڵو وتیشی:" بانگەوازەکانی داود ئۆغڵو، هەنگاوێکە، پێشوازی لێدەکەین، بەڵام لەم کاتەدا ئەوە بەس نییە، کە پەیوەندی لەگەڵ پارتەکەیدا بکەین، لە ئەنجامی ئەوەی، کاتێک کە سەرۆک وەزیران بوو، وەکو دوژمنێکی کورد رەفتاری دەکرد، بە تایبەتیش لە کاتی هەڵبژاردنە ناوخۆییەکانی ساڵی (٢٠١٥) دا، کە داود ئۆغڵو بەڵێنی ئەوەی دا، کە ناوچەی (شوورە) ی مێژوویی ناوەراستی شاری دیاربەکر دەکات بە ناوچەیەک لە شێوەی (تۆلیدۆی ئیسپانی) لە کاتێکدا ئەم قسانەی کرد، کە ئەم ناوچەیە ـ ناوچەی شوورەی شاری دیاربەکر ـ لەژێر ئاگرباران و بەردوومانی سوپای تورکیادا بوو. خەڵکییەکەی دەکوژران، لەو کاتەدا ئەم قسانەی کرد

، هەر وەکو هیچ شتێک لە ئارادا نەبێت. لە جیاتی ئەوەی هەوڵێ کۆتایی هێنانی بەم شەڕە بدایە" ئەرۆڵ ئۆغڵو جەختی کردەوە وتی"ئێمە لە پارتی دیموکراتی گەلان، داواکاری تۆڵەکردنەوە نین، سەرەڕای هەموو ئەو کارەساتانەی لە رابردوودا روویان دا، دەمانەوێت لەگەڵ هەرکەسێکدا بین، کە دیموکراسی راستیی ل□ و□لاتدا دەوێت. بۆیە لەوانەیە لە داهاتوودا، هاوکاری لە نێوان ئێمە و داود ئۆغڵودا دروست ببێت، ئەوەش شتێکی باشە کە هەندێ سیاسەتمەداری کورد لە پارتەکەیدان"
پێشتریش داود ئۆغڵۆ، بە توندی هێڕشی کردە سەر ئەردۆگان، لە لابردنی سەرۆک شارەوانییەکانی سەر بە پارتی دیموکراتی گەلان لایەنگیری کورد. کە بە بڕیاری حکومەتە فاشستییەکەی ئەردۆگان، لە کۆی (٧١) سەروك شارەوانی کورد که سەر بە پارتی دیموکراتی گەلانن، که لە ساڵی رابردوودا، لەو شارە کوردستانیانەدا براوەبوون و بە دەنگەکانی خەڵکی سەرکەوتن. (٤٦) سەرۆک شارەوانی شارە کوردییەکانیانی باکووری کوردستانیان لابردن. زۆربەشیان بە توومەتی هەڵبەستراو زیندانی کراون.

هەریەکە لە (کەمال□ کلیچدار)ی سەرۆکی پارتی گەلی کۆماری تورکیا (جەهەپە) و (عەلی باباجان) ی سەرۆکی پارتی دیموکراسی و پێشکەوتن (د□قا) ئەویش ئەو بەڵێنەی بە کورد دا، گەر بگەن بە دەسەڵات، دان بە زمانی کوردی و بە مافەکانی کورد لە تورکیادا دەنێن. زمانی کوردیش دەبێت بە زمانی خوێندن و نووسین و بە زمانێکی فەرمی لە تورکیا و لە باکووری کوردستان دا، کێشەی کورد چارەسەر دەکەن و ئاشتی رادەگەیەنن. من پێم وایە ئەم قسانەیان دروشمی بریقەدارن و قسەی رووتن، و قسەش ناچێتە گیرفانەوە، ئەگینا پارتی گەلی کۆماری تورکیادا چەند ساڵێک دەسەڵاتداربوون، بەڵام پەیڕەوی هەمان ئایدۆلۆژیای رەگەزپەرستی و بۆگەنی ئەتاتورکی گۆڕبەگۆڕیان لە دژی کورد پەیڕەوی دەکرد. کێ دەستی گرتبوون گەر بیانویستایە کێشەی کورد لە تورکیادا چارەسەربکەن؟ (عەلی باباجان) یش، کە وەزیری دەرەوەی پێشووی تورکیا بوو ئەویش هیچ هەڵوێستێکی ئەرێنی ئ□و□ت□ی بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد گەر تەنیا بە قسەش بوایە نەبوو. تا شایەنی باسکردن بێ؟
کورد شەڕخواز نییە و هەموو کاتێک ئامادەی گفتوگۆ و چارەسەری ئاشتیانەی کێشەی کوردە. بەڵام داگیرکەرانی کورد ئەم هەڵوێستییەی کورد بە لاوازی تێدەگەن، هەردەم لەگەڵ ئەو ئەقڵێتییە کۆنەپەرست و لە خۆباییەدان، کە بە لەشکرکێشی و سەرکوتکردن و رەشەکوژی

کۆتایی بە کێشەی کورد بهێنن، نکووڵیش لەوە دەکان کە کورد و کێشەی کوردیان هەبێت. تا ئێستاش باجێکی زۆری ئەم نکووڵیکردن و گەمژەیی و دڕندەیی و ئەقڵییەتە ڕەگەزپەرستییەیان داونەتەوە.

هەر کەس و لایەنێک گەر راست دەکەن، ئامادە کێشەی کورد چارەسەر بکەن، ئەوە ئەرز و ئەوە گەز، هیوادارین کە قسەکانی کەمال کلیچدار و عەلی باباجان و ئەحمەد داود ئۆغڵۆ لە دڵیانەوە بێت و راست بکەن. نەک شەکریان لە سەر دەم بێ و ژەهریان لە ناو دڵیاندا بێ. گەر بە راستی پیاون و خاوەنی بەڵێنن، کورد وتەنی:"پیاو سەری بدەڕێنێ بەڵێن نادەڕێنێت" نەک تەنیا قسە و بەڵێنەکانیان پڕۆپاگەندە و بانگەشەی سیاسی بن بۆ هەڵبژاردنی داهاتوو و دووربن لە کرداری و لە جێبەجێکردن. گومان لە گەڵی قسە و بەڵێنی لەم شێوانە بووە. بەڵام کە گەیشتوون بە دەسەڵات بە پێچەوانەی بەڵێنەکانیانەوە، ڕەفتاریان لەگەڵ کورد و کێشەی کورد دا کردوون، لە جێی دانان بە مافەکانی کورد و ئازادی و دیموکراسی و پێکەوەژیان، بە ئاگر و ئاسن و سەرکوتکردن و ڕەشەکوژی کورد و وێرانکردنی کوردستان و زیندانیکردنی بە هەزاران لاوی کورد، وەڵامی مافەکان و داخوازییەکانی کوردیان داونەتەوە. کە تا ئەمڕۆش درێژە بە هەمان سیاسەتی ڕەگەزپەرستیانن دەدەن. بۆیە ئەمەی کورد، هەقمانە کە بە وتە و بەڵێنەکانی داود ئۆغڵو و کەمال کلیچدار و عەلی باباجان بڕوا نەکەین یا بە گومان بین. لەگەڵ ئەوەشدا ڕەشبین نین و هەردەم گەشبینین.

ڕەزا شوان
٢٤/ ئاوگوست/٢٠٢٠

شیعر/ تابلۆ ... ڤان محەمەد

1. **تابلۆ**

هەتا توانیم،
لە ووجودتدا خۆم غەرق کرد!
هەموو ڕەش و سپێتییەکانی بوونم،
لەناو خەیاڵەکانتدا ڕەنگ کرد

لە ژێر سێبەری تۆدا…
نوێبوونەوەم، بەسەر هەموو ئەندامە شکاوەکانمدا فەڕزکرد!
هەموو پێکەنینەکانتم،
لەنێو دەمارەکانمدا کرد بە تابلۆ!
تەفسیری ئایەتەکانی سەر زمانتم…
کرد بە وێردی ئێوارانی دوای ماندوو بونم!
وەلێ جگە لەو شتانەی دەتشاردنەوە،
جگە لە درۆکانت هیچی ترم بۆ نەماوەتەوە.
زمانت دەمبڕێ؛
وەکو ڕەژوو لاڵم دەکا!
هەرچی لەناومدایە دەجوڵێ،
وەک ئەوەی حەز بە سەما بکا،
وەلێ پەلەقاژەمە!
دەبوو بمزانیبا…
ئەوەی لەناو تۆدایە،
لەگەڵ حیکایەتی پڕ لەئومێدی مندا نایەتەوە!
دەبوو بمزانیبا…
ئەو نەسیمەی،
سەمای بە تاڵەکانی قژم دەکرد،
ڕەشەبای شێتی پێش گەردەلول بوو بۆ وێرانکردنم!
هەست بە نائومێدی دەکەم!
هەست دەکەم، لەتۆدا جێم نab□ت□وە!
هەست دەکەم، لەمندا ناڕوێیت!
ئێوارانی غارغارێنی مەست بە ووشەکانت
چیدی نامبەنەوە کۆڵانە دڵڕفێنەکانی نیگا!
ئیتر وێنەیەک نییە،
من و تۆ لە خۆیدا جێبکاتەوە!
هەناسە بڕکێمە…
وەک ئەوەی، بمەوێ خاڵی ببمەوەو نەتوانم
وەک ئەوەی،
سنگم پڕبێ لە هەناسە ژەنگگرتووەکانی تۆ و بمخنکێنێ!
هەناسە بڕکێمەو
دەمەوێ تۆ لە ناومدا نەمێنیت و
بە تەنها،
شەقامەکان پڕکەم لە بیرەوەری کچێنیم.

ڤان محەمەد